

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ  
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ  
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΟ  
ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ  
ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ  
13, 1999**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2001

Μ. ΤΙΒΕΡΙΟΣ – Ε. ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ – Δ. ΤΣΙΑΦΑΚΗ

## ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΤΟ ΚΑΡΑΜΠΟΥΡΝΑΚΙ ΚΑΤΑ ΤΟ 1999: Ο ΑΡΧΑΙΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ

Η πανεπιστημιακή ανασκαφή του αρχαίου οικισμού στο πρώην στρατόπεδο «Κόδρα» στο Καραμπουρνάκι, διήρκεσε το καλοκαίρι του 1999 πέντε εβδομάδες και συγκεκριμένα από την 1η μέχρι και τις 31 Ιουλίου<sup>1</sup>.

Τέσσερις τομές ανοίχτηκαν σε τμήματα του κέντρου της κορυφής της Τούμπας που δεν είχαν ερευνηθεί νωρίτερα (22-73β, 22-73δ, 22-95α, 22-95γ), ενώ άλλες τέσσερις (23-4α, 23-2δ, 23-1β, 27-89γ) συμπληρώνουν κενά στο κέντρο της νότιας περιοχής της τούμπας, η οποία έχει ανασκαφεί σε μεγάλο μέρος της (Σχ. 1).

Ανοίχτηκαν συνολικά 12 σκάμματα διαστάσεων 4x4 μ., εκ των οποίων ανασκάφηκαν τα 11. Μία τομή δεν ερευνήθηκε εξαιτίας δύο οβίδων που βρέθηκαν στο ανατολικό τμήμα της και η ανασκαφή στον χώρο αυτό θα συνεχιστεί κατά την επόμενη περίοδο. Όπως είναι γνωστό από τις ανακοινώσεις των προηγούμενων ετών<sup>2</sup>, επιχειρείται οριζόντια έρευνα του αρχαίου οικισμού και γι' αυτό τον λόγο και φέτος οι περισσότερες τομές δεν ξεπέρασαν σε βάθος το

1. Σε αυτήν συμμετείχαν 13 εργάτες, 11 μεταπτυχιακοί και 50 προπτυχιακοί φοιτητές Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου και άλλων ελληνικών και ξένων Πανεπιστημίων. Υπεύθυνοι για τις ανασκαφικές τομές ήταν οι μεταπτυχιακοί φοιτητές Α. Αβραμίδου, Σ. Γυματζίδης, Ν. Καζακίδου, Κ. Καλλιγά, Γ. Μάλλιος, Α. Μαρκουλίδου και Ζ. Παρθένη. Υπεύθυνες για την καταγραφή, φωτογράφιση, σχεδίαση και καθαρισμό του ανασκαφικού υλικού ήταν οι μεταπτυχιακές φοιτήτριες Ε. Μητσοπούλου, Φ. Σέρογλου, Ε. Χιώτη και οι πτυχιούχοι Κ. Βαχαροπούλου και Α. Τουλουμτζίδου. Αναφέρουμε επίσης τη συμβολή του υποψήφιου διδάκτορα Γ. Παπαζαφειρίου, ο οποίος πρωτοστατεί στη συγκόλληση των κεραμικών ευρημάτων, και της τελειόφοιτης φοιτήτριας Χ. Μαβίνη, η οποία φωτογράφησε τα ευρήματα και τα σχέδια. Στην ανασκαφή και τις καταγραφές συμμετείχαν οι προπτυχιακοί φοιτητές: Ρ. Αργυροπούλου, Χ. Βαβλιάκη, Α. Βαρέλλη, Ε. Γιαλαμά, Κ. Δάφας, Ε. Δήμου, Μ. Διαγουμά, Π. Ευαγγέλογλου, Π. Ευθυβούλη, Κ. Ευκλείδου, Ε. Ιτζίδου, Μ. Καγιαδάκη, Μ. Καμενίδου, Δ. Καρύδη, Χ. Κατσούλη, Μ. Κισσανδράκη, Μ. Κίτσου, Α. Κοκκίνου, Κ. Κοσκινά, Μ. Κοτρώνη, Α. Κουκουμτζή, Π. Κουρτίδης, Ε. Κουτσιάνη, Ε. Κυριώτη, Μ. Κωνσταντινίδου, Μ. Λαζαρίδου, Μ. Μαλάμος, Θ. Μισιρλόγλου, Γ. Μιχαλάτου, Ι. Μπέλλας, Κ. Μπιλιούρη, Π. Μολύβα, Κ. Μοσκωφίδου, Π. Μόσχου, Ε. Ναούμ, Σ. Ντάλλα, Α. Ντανίκα, Ε. Ντάφου, Σ. Παλάσκα-Rauchle, Α. Παπαδοπούλου, Ε. Πολύζου, Ε. Σαβίγκου, Ν. Στεφάνου, Τ. Σφελινιώτη, Α. Τουλουμτζίδου, Σ. Τσαφαράς, Δ. Τσέλικα, Κ. Χαντέ, Ε. Χιωτέλλη και Π. Χοβαρδάς. Και φέτος η βοήθεια που είχαμε από το προσωπικό της ΙΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, και ιδιαίτερα από την Ε. Τρακοσοπούλου, ήταν ουσιαστική. Την ευχαριστούμε θερμά. Ευχαριστίες οφείλουμε επίσης σε όσους στήριξαν οικονομικά το έργο μας: τον Υπουργό Μακεδονίας-Θράκης Ι. Μαγκριώτη, τον Δήμαρχο Καλαμαριάς Χ. Οικονομίδα και τον Πρύτανη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Μ. Παπαδόπουλο.

2. Βλ. Μ. Τιβέριος – Ε. Μανακίδου – Δ. Τσιαφάκη, ΑΕΜΘ 8, 1994, 197-202· των ίδιων, ΑΕΜΘ 9, 1995, 277-282· των ίδιων, ΑΕΜΘ 11, 1997, 326-335· των ίδιων, ΑΕΜΘ 12, 1998, 223-230.



1 μ. Εντοπίσαμε και πάλι διαταράξεις και καταστροφές που έχουν προκληθεί κυρίως κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα από τις δραστηριότητες του στρατού και από τη χρήση του χώρου ως νεκροταφείου αλόγων. Σε ορισμένα σημεία οι επεμβάσεις αυτές ξεπερνούν σε βάθος το 1 μ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η τομή 22-95γ (Εικ. 1). Ενώ στο δυτικό μισό της τομής αποκαλύφθηκαν θεμελιώσεις αρχαίων τοίχων που σχετίζονται με τα αρχιτεκτονικά λείψανα του διπλανού σκάμματος 22-95α, το ανατολικό τμήμα της τομής είναι τελείως κατεστραμμένο από σύγχρονες επεμβάσεις. Μέχρι το βάθος που φτάσαμε εδώ, βρέθηκαν σύγχρονα αντικείμενα, όπως κουμπιά από στρατιωτικές στολές, κλώδια, υπολείμματα ξύλων και άλλα.

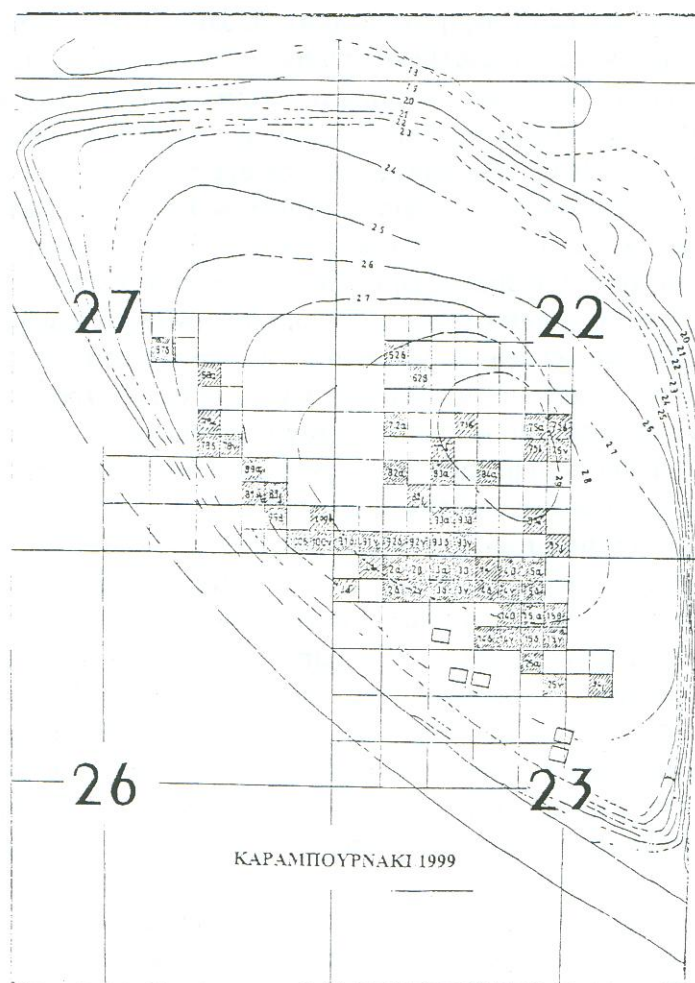
Οι ταφές των αλόγων βρίσκονταν διασπαρμένες σε όλο τον χώρο, χωρίς να υπάρχει συγκέντρωση σε κάποια περιοχή. Η μόνη από τις τομές του 1999 που δεν είχε ταφή αλόγου είναι η 23-26γ που ανοίχτηκε στα νοτιοανατολικά της τούμπας (Εικ. 2). Η τομή αυτή ανασκάφτηκε όχι μόνο για να ερευνηθεί ένα ανεξερεύνητο μέχρι τώρα τμήμα της τούμπας αλλά και για να ελεγχθούν τα όρια του οικισμού.

Παρ' όλη την εικόνα της σύγχρονης καταστροφής που παρουσιάζεται στο ανατολικό μισό της τομής, το τμήμα του πιθεώνα που σώζεται στο δυτικό μέρος της υποδηλώνει ότι ο αρχαίος οικισμός εκτεινόταν μέχρι και σε αυτό το σημείο της τούμπας (Εικ. 2). Από τον πιθεώνα διατηρείται η δυτική γωνία του, την οποία ορίζουν δύο τοίχοι (σώζονται μόνον οι θεμελιώσεις τους) και το κάτω μέρος του σώματος ενός πίθου. Η τοποθέτηση πίθων στις γωνίες των πιθεώνων παρατηρείται συχνά στον οικισμό και, όπως προκύπτει από το σωζόμενο τμήμα των πίθων σε σχέση με τους τοίχους των πιθεώνων, τα πιθάρια ήταν συνήθως θαμμένα βαθιά στο έδαφος<sup>3</sup>. Τμήματα από πιθεώνες ανασκάφτηκαν και σε άλλες τομές, όπως στις 23-4α, 22-95α και 22-73β. Όλοι οι πίθοι που βρέθηκαν το 1999 δε σώζουν το πάνω τμήμα τους και επομένως, με βάση όσα είπαμε σε παλιότερες ανακοινώσεις μας, χρονολογούνται στη νεότερη αποκαλυπτόμενη φάση του οικισμού, δηλαδή στα ύστερα αρχαϊκά χρόνια<sup>4</sup>.

Τόσο από τους τοίχους των πιθεώνων όσο και από τα υπόλοιπα δωμάτια των σπιτιών σώζονται μόνον οι υποθεμελιώσεις (Εικ. 3). Έχουν κατασκευαστεί με αργούς λίθους, ανάμεσα στους οποίους ορισμένες φορές παρεμβάλλονται και λίγοι κατεργασμένοι. Οι λίθοι τοποθετούνται μάλλον πρόχειρα και δε διακρίνονται από επιμελημένο κτίσιμο. Τα διαλυμένα πλιθιά, που βρίσκονται συνήθως γύρω από τους τοίχους, υποδηλώνουν μια πλίνθινη ανωδομή, η οποία έχει τελείως καταστραφεί. Τμήματα κεραμίδων λακωνικού τύπου υπάρχουν διάσπαρτα στον χώρο αποκαλύπτοντας τον τρόπο στέγασης των οικιών. Συνήθως οι κεραμίδες καλύπτονται με επίχρισμα, το οποίο, ως γνωστόν, εκτός των άλλων, τους παρείχε μεγαλύτερη στεγανοποίηση.

3. Βλ. ΑΕΜΘ προηγούμενων ετών στη σημ. 2.

4. Βλ. σημ. 2 και ΑΕΜΘ 9, 1995, 278-279.



Σχ. 1. Τοπογραφικό σχέδιο με τις ανεσκαμμένες τομές στην κορυφή της τούμπας.

Οι σύγχρονες διαταράξεις αλλά και η έρευνα σε διαφορετικά, απομακρυσμένα μεταξύ τους, σημεία του οικισμού, είχαν ως αποτέλεσμα να μην έχει αποκαλυφθεί μέχρι τώρα καμία ολόκληρη οικία. Η συχνότητα όμως με την οποία αποκαλύπτονται πιθεώνες σε όλη την έκταση του οικισμού μας οδηγεί στη σκέψη ότι κάθε οικία είχε έναν τουλάχιστον αποθηκευτικό χώρο. Μερικές φορές δίπλα στους πιθεώνες έχουμε εντοπίσει και τμήματα άλλων δωματίων, απροσδιόριστης προς το παρόν χρήσης.

Εκτός όμως από τις σύγχρονες επεμβάσεις, σε αρκετές περιπτώσεις οι αποκαλυπτόμενοι οικιστικοί χώροι έχουν διαταραχθεί και κατά την αρχαιότητα από το άνοιγμα λάκκων ποικίλων διαστάσεων (Εικ. 3). Μέσα σε αυτούς ρίχτηκαν διάφορα αντικείμενα, κυρίως πήλινα, τα οποία επιβεβαιώνουν τον οικιακό χαρακτήρα των κτισμάτων<sup>5</sup>. Είναι μάλλον πρόωρο να πούμε αν οι λάκκοι αυ-

5. Λάκκοι βρέθηκαν και κατά τις προηγούμενες ανασκαφικές περιόδους. Βλ. σχετικά ΑΕΜΘ προηγούμενων ετών στη σημ. 2.



τοί είναι σύγχρονοι μεταξύ τους ή ανοίχτηκαν σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα. Δεν υπάρχει όμως αμφιβολία ότι παρουσιάζουν ομοιότητες ως προς το περιεχόμενό τους. Περιείχαν μεγάλο αριθμό οστράκων, λίγα οστά και όστρεα. Στους περισσότερους από αυτούς παρατηρήθηκαν και ίχνη καύσης. Στην τομή 22-73δ (Εικ. 3) και δυτικά του τοίχου, που τη διασχίζει διαγώνια, αποκαλύφθηκαν τρεις τέτοιοι λάκκοι ο ένας δίπλα στον άλλον. Με εξαίρεση τον λάκκο Α, που είχε πλιθιά και ελάχιστη κεραμική, οι άλλοι δύο περιείχαν μεγάλο αριθμό οστράκων, οστά και όστρεα. Στη διπλανή τομή, την 22-73β, εντοπίστηκε μικρός λάκκος στη νοτιοδυτική γωνία δίπλα στο μοναδικό σωζόμενο πιθάρι του αποθηκευτικού αυτού χώρου. Ο λάκκος ανοίχτηκε ακριβώς πάνω από το πιθάρι και συνεπώς μπορούμε να πούμε ότι είναι μεταγενέστερος του πιθεώνα. Περιείχε κεραμική, οστά και όστρεα και ήταν γεμάτος με ένα στακτώδες, καθαρό γκριζό χώμα το οποίο βρίσκεται και σε άλλους λάκκους, όπως για παράδειγμα στους δύο που αποκαλύφθηκαν στην τομή 27-89γ.

Ο χώρος στην τελευταία αυτή τομή, την 27-89γ, είναι κατεστραμμένος στο μεγαλύτερο μέρος του, αλλά εκτός από τους δύο λάκκους που μόλις αναφέρθηκαν, σώζει και τμήμα από έναν ημιυπόγειο χώρο (Εικ. 4). Παρόμοιες ημιυπόγειες κατασκευές αποκαλύψαμε, ως γνωστόν, και κατά τις προηγούμενες ανασκαφικές περιόδους<sup>6</sup>. Το «υπόσκαπτο» της τομής 27-89γ βρέθηκε στη νοτιοδυτική γωνία του σκάμματος, σε βάθος περίπου 0,30 μ. από τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους, και μέρος του συνεχίζεται και στη διπλανή τομή. Έχει ανοιχτεί μέσα στο φυσικό έδαφος και είναι και αυτό κυψελόμορφο με την πάνω σωζόμενη διάμετρο μικρότερη από την κάτω (άνω διάμ.: 1,24 μ. και κάτω διάμ.: 1,43 μ.). Ανασκάφτηκε σε βάθος 1,70 μ. περίπου, χωρίς όμως να φτάσουμε στον πυθμένα του. Η ολοκλήρωση της έρευνας στον χώρο αυτό έχει προγραμματιστεί για την επόμενη ανασκαφική περίοδο. Σε κάποια χρονική στιγμή αυτή η κατασκευή γέμισε με μαλακό γκριζό χώμα το οποίο περιείχε άφθονη κεραμική, οστά και όστρεα, ενώ εντοπίσαμε και ίχνη καύσης. Παρόμοιος ημιυπόγειος χώρος είχε αποκαλυφθεί παλιότερα στη βορειοδυτική γωνία της διπλανής προς τα νότια τομής, στη 27-99β. Καθώς, όπως είπαμε, το «υπόσκαπτο» που ανακαλύφτηκε κατά τις περσινές έρευνές μας συνεχίζεται και μέσα στη νότια παρειά του σκάμματος, μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι δύο αυτές κατασκευές σχετίζονται μεταξύ τους. Σημειώνουμε ότι και άλλες ημιυπόγειες «κατοικίες» που εντοπίσαμε ως τώρα στον αρχαίο οικισμό αποτελούνται από δύο κυψελόμορφους χώρους που επικοινωνούν μεταξύ τους με μικρό άνοιγμα<sup>7</sup>.

Οι κυψελόμορφες αυτές κατασκευές, με τα μέχρι τώρα ανασκαφικά δεδομένα, φαίνεται ότι περιορίζονται στη δυτική περιοχή της τούμπας (Σχ. 1) και

6. Μ. Τιβέριος - Ε. Μανακίδου - Δ. Τσιαφάκη, ΑΕΜΘ 11, 1997, 329, 332, εικ. 4· των ίδιων, ΑΕΜΘ 12, 1998, 224-225.

7. Ο.π., σημ. 6.

μάλιστα βρίσκονται αρκετά κοντά μεταξύ τους<sup>8</sup>. Λίγο πιο απομακρυσμένος, αλλά στην ίδια πάντα περιοχή, είναι ένας άλλος ημιυπόγειος χώρος (Εικ. 5) που επίσης ήρθε στο φως κατά τις έρευνες του 1999. Βρίσκεται στην τομή 23-2δ και σώζεται σε βάθος περίπου 1,5 μ., χωρίς όμως να έχουμε φτάσει στον πυθμένα του. Τα λιωμένα πλιθιά που βρέθηκαν στον χώρο γύρω του μας βεβαιώνουν για το πώς ήταν κτισμένη η κατεστραμμένη σήμερα ανωδομή του. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι παρειές του χώρου αυτού καλύπτονταν με πηλό-χώμα, κάτι που δεν παρατηρήθηκε στις ανάλογες κατασκευές που ανασκάφθηκαν μέχρι τώρα. Και το «υπόσκαπτο» αυτό είχε γεμίσει με το γνωστό μαλακό γκριζό χώμα, το οποίο περιείχε άφθονη κεραμική, όστρεα και οστά, ενώ και εδώ διαπιστώθηκαν ίχνη καύσης.

Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι οι λάκκοι και οι ημιυπόγειοι χώροι που περιέχουν αυτό το μαλακό γκριζό χώμα, πρέπει να γέμισαν κατά την ίδια περίπου χρονική περίοδο, αφού μας έδωσαν και παρόμοια ευρήματα. Πρόκειται για υπόθεση την οποία θα επιβεβαιώσει ή θα απορρίψει η συστηματική μελέτη των αντικειμένων που βρέθηκαν στους χώρους αυτούς.

Εντυπωσιακή ήταν και φέτος η αφθονία και η ποικιλία των κεραμικών ευρημάτων, χωρίς ωστόσο να προσθέτουν καινούργια στοιχεία στις ως τώρα γνώσεις μας. Αξίζει να υπενθυμίσουμε, για μια ακόμη φορά, τον μεγάλο αριθμό των κεραμικών εργαστηρίων που εκπροσωπούνται στον ανασκαπτόμενο οικισμό καθώς και την πολυμορφία ως προς το σχήμα και τη διακόσμηση που παρουσιάζουν τόσο τα εισαγμένα όσο και τα ντόπια αγγεία.

Λιγοστά, σε σχέση με τις άλλες χρονιές, ήταν φέτος τα όστρακα γεωμετρικών αγγείων, είτε εισαγμένων (όπως οι σκύφοι με κρεμαστά ομόκεντρα ημικύκλια από την τομή 22-95α και το πόδι κρατηρίσκου από την τομή 23-1β) είτε ντόπιων της εποχής σιδήρου. Αντίθετα, σε όλα τα σκάμματα ξεχωριστή θέση είχαν τα όστρακα αγγείων «πολυτελείας» από διάφορα εργαστήρια των αρχαϊκών χρόνων. Από τα κορινθιακά ξεχωρίζουν τα όστρακα πρωτοκορινθιακής κοτύλης των αρχών 7ου αι. π.Χ. (τομή 23-4α), η οποία μαζί με έναν αρύβαλλο και τμήμα μιας παρόμοιας κοτύλης —ευρήματα παλιότερων ανασκαφικών περιόδων— αποτελούν τα πρωιμότερα δείγματα κορινθιακής κεραμικής στον οικισμό. Ακόμη βρέθηκαν όστρακα από αρκετά αγγεία της λεγόμενης κορινθιακής περιόδου, όπως κιονωτοί κρατήρες με γραπτή διακόσμηση, κοτύλες, αμφορείς και πλαστικά αγγεία (Εικ. 6).

Ακολουθούν τα όστρακα από αγγεία εργαστηρίων της Ανατολικής Ελλάδας. Ανάμεσά τους έχουμε όστρακα από κύλικες με πουλιά (Εικ. 7), χιώτικους κάλυκες, ιωνικές κύλικες, λέβητες και πινάκια. Οι οξυπύθμενοι αμφορείς εκπροσωπούνται με αρκετά θραύσματα και προέρχονται από διάφορα εργαστήρια, κυρίως από τη Χίο.

Μεγαλύτερη από τις προηγούμενες χρονιές ήταν φέτος η παρουσία αττικών

8. Οι τομές στις οποίες έχουν εντοπιστεί είναι οι 27-89δ, 27-99β, 27-78γ, 27-78δ. Βλ. Σχ. 1.



οστράκων, τόσο μελανόμορφων του βου αιώνα όσο και μελαμβαφών του 5ου αι. π.Χ. Πρόκειται κυρίως για άποδες κύλικες (Εικ. 8), σκύφους, φιαλίδια και λυχνάρια. Ορισμένα από τα μελαμβαφή όστρακα φέρουν εμπίεστα ανθέμια, ενώ σε κάποια από αυτά συναντούμε και χαράγματα (graffiti). Τα παλιότερα όστρακα αττικών αγγείων προέρχονται από αμφορείς τύπου SOS, οι οποίοι έχουν έντονη παρουσία στο Καραμπουρνάκι ήδη από τον 7ο αι. π.Χ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι κατηγορίες της ντόπιας κεραμικής, που υπερέχουν ποσοτικά των εισαγμένων αγγείων. Δύο χαρακτηριστικές ομάδες των αρχαϊκών χρόνων, που επισημάνθηκαν ήδη από την αρχή της ανασκαφής μας, συνεχίζουν να δίνουν αρκετά δείγματα. Πρόκειται για τα ερυθροβαφή ωκέλυφα αγγεία, κυρίως πόσης (όπως άποδες κύλικες, κιάθια και οινοχόες) και για τις μεγάλες οινοχόες με ταινιωτή διακόσμηση. Οι τελευταίες εμφανίζουν διάφορες παραλλαγές, κυρίως ως προς τη διαμόρφωση του χείλους (κυκλικό, τριφυλλόσχημο ή οπισθότμητο) και των λαβών (απλές με κυκλική ή ταινιωτή διατομή, στριφτές, με δύο ή τρία στελέχη). Αυτές παρουσιάζουν ομοιότητες, εκτός των άλλων, και με μια κατηγορία αγγείων της Ανατολικής Ελλάδας (με διάφορα κέντρα παραγωγής, όπως για παράδειγμα τη Μίλητο) που είναι γνωστά ως «σκεύη με κυματιστές ταινίες» (Wave-line ware, Streifenware) και γνώρισαν μεγάλη εξάπλωση σε όλη τη διάρκεια του βου και του 5ου αι. π.Χ.<sup>9</sup> Παράλληλα με τα φειδωλά διακοσμημένα ή απλώς επιχρισμένα ντόπια αγγεία, βρέθηκαν επίσης γκρίζα χρηστικά αγγεία που θυμίζουν κυρίως τα αιολικά bucchero. Αναφέρουμε ένα φιαλόσχημο με μια λαβή (Εικ. 9), που συγκολλήθηκε ολόκληρο, και ορισμένα αβαφή χυτροειδή αγγεία με ή χωρίς λαβές.

Οι μεγάλες ποσότητες της λεγόμενης ντόπιας κεραμικής, που βρίσκουμε κάθε χρονιά, μας επιτρέπουν να αποκτούμε σταδιακά όλο και πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τη ντόπια κεραμική παραγωγή, γεγονός που θα μας επιτρέψει να προχωρήσουμε σύντομα σε διάφορα επιμέρους ζητήματα σχετικά με τις εξωτερικές επιρροές της, τα σχήματά της, τη διάρκεια ζωής και τη διάδοσή της.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν ορισμένα όστρακα κρατηρόσχημου αγγείου που διακοσμείται με εικονιστική παράσταση (Εικ. 10). Το αγγείο είναι έργο ενός τοπικού εργαστηρίου και πρέπει να τοποθετηθεί πιθανόν στο δεύτερο μισό του 7ου αι. π.Χ. Παριστάνεται σκηνή ελαφηβολίας με σωζόμενες τις μορφές ενός τοξότη-κυνηγού και τριών ελαφιών<sup>10</sup>. Στο περίγραμμά τους και στις λεπτομέ-

9. G. M. A. Hanfmann στο: S. S. Weinberg (επιμ.), *The Aegean and the Near East. Studies Presented to Hetty Goldman on the Occasion of Her Seventy-Fifth Birthday* (1956) 176-182· W.-D. Niemeier, AA 1999, 382-384.

10. Παραστάσεις με κυνήγι ελαφιών απαντώνται κυρίως κατά τον 6ο και 5ο αι. π.Χ. σε κορινθιακά, αττικά, ανατολικο-ιωνικά και καιρετανά αγγεία, όπου αποτυπώνονται με αρκετές παραλλαγές. Βλ. σχηματικά: F. Brein, *Der Hirsch in der griechischen Frühzeit* (1969) passim· K. Schauenburg, *Jagddarstellungen auf griechischen Vasen* (1969) 15-18· H.-G. Buchholz – G. Jöhrens – I. Maull, *Jagd und Fischfang* (*Archaeologia Homerica* J II, 1973) 44-55 (53-55: κατάλογος παραστάσεων βου αιώνα).

ρειες έχει γίνει χρήση χάραξης. Ωστόσο τα παραπληρωματικά μοτίβα και η κυριαρχία της σκιαγραφίας μας δείχνουν ότι εδώ πρέπει να έχουμε ένα ντόπιο αγγείο της λεγόμενης «ανατολίζουσας» περιόδου.

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και κατά το 1999, όλα τα σκάμματα που ανοίξαμε καλύφθηκαν με μεγάλα και βαριά καλύμματα κατασκευασμένα από ξύλα και λαμαρίνες. Όσον αφορά στο Κέντρο Έρευνας της αρχαίας κεραμικής κατά την προηγούμενη χρονιά αρχίσαμε τον εξοπλισμό του. Ωστόσο η έλλειψη φυλακτικού και ερευνητικού προσωπικού είναι ο κύριος λόγος που καθυστερεί την απόκτηση του εξοπλισμού αυτού.

Θεσσαλονίκη,  
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο  
Μουσείο Paul Getty

Μιχάλης Τιβέριος  
Ελένη Μανακίδου  
Δέσποινα Τσιαφάκη



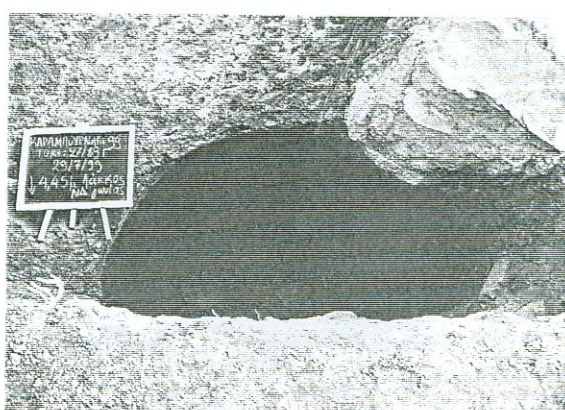
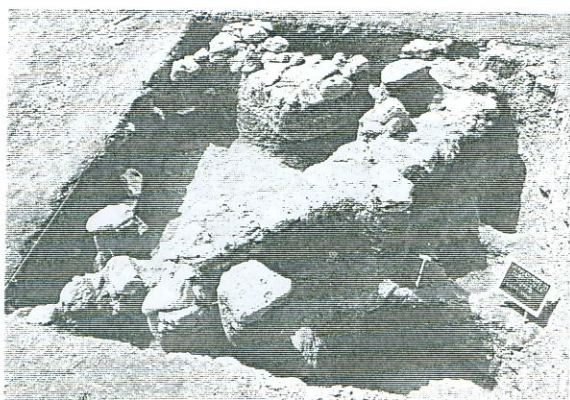
EXCAVATIONS AT KARABOURNAKI IN 1999:  
THE ANCIENT SETTLEMENT

*by M. TIVERIOS – E. MANAKIDOU – D. TSIAPAKI*

The excavations continued in July 1999 with the digging of 12 trenches (measuring 4x4 m), mainly in the still unexplored centre of the top of the tell, as also in its S part. The foundations of ancient walls were located, marking residential and storage spaces. A number of pithoi survive in the latter. Pits of various sizes had been dug in some places in the ancient period, and they contained a variety of artefacts which confirm the residential nature of the buildings. Another noteworthy find was the beehive-shaped semi-subterranean spaces that were uncovered this year too and form part of semi-subterranean houses.

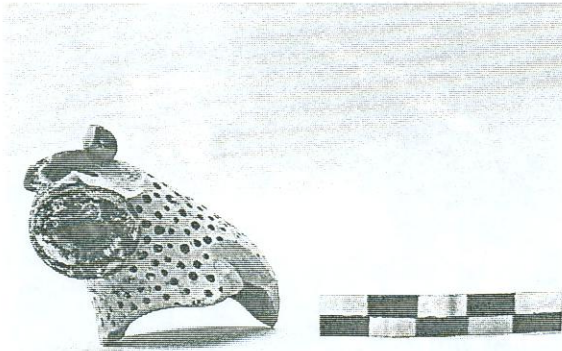
There is an impressive abundance and variety of ceramic finds, both imported from various workshops in the ancient Greek world and produced locally. The former include examples of Corinthian, East Ionic, and Attic pottery of the Archaic and Classical periods, and the latter 2 distinctive groups (eggshell vessels and large oinochoes with banded decoration). Special mention is made of a fragmentary krater-like locally made vessel decorated with a representation of a deerhunt.



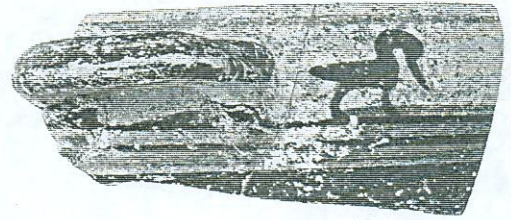


1. Αποψη της τομής 22-95γ. 2. Τμήμα του πιθεώνα στην τομή 23-26γ. 3. Αρχιτεκτονικά λείψανα και λάκκοι (Α, Β, Γ) στην τομή 22-73δ. 4. Ημιυπόγειος χώρος στην τομή 27-89γ. 5. Τομή 23-2δ με τον ημιυπόγειο χώρο.





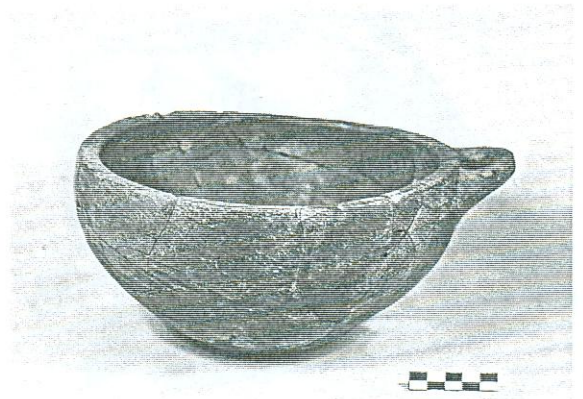
6



7



8



9



10

6. Πλαστικό κορινθιακό αγγείο διαμορφωμένο σε κεφάλι κριαριού. 7. Τμήμα κύλικας με πουλιά. 8. Αττική μελαμβρομένη κύλικα. 9. Φιαλόσχημο αγγείο τύπου bucchero. 10. Αποσπασματικό κρατηρόσχημο αγγείο με παράσταση κυνηγιού ελαφιών.